

Lunds Universitet

EUHA20/VT2014

Humanistiska och teologiska fakulteterna

LUND
UNIVERSITY

Den Europeiska Unionens syn på den ukrainska identiteten – är den etnisk eller är den medborgerlig?

En narrativ studie av Carl Bildt och Catherine Ashton

Kandidatprogram i Europastudier med humanistisk inriktning
Bachelor of Arts Programme in European Studies

Författare: Elin Malm

Handledare: Tomas Sniegon

Sammanfattning

Denna kandidatuppsats undersöker med hjälp av en narrativ analys den Europeiska Unionens syn på den ukrainska identiteten och huruvida denna identitet är medborgerlig eller etnisk, utifrån teorier om dessa två typer av identiteter. Materialet som undersöks är skriftligt presenterade narrativ av EU:s Höga Representant Catherine Ashton och den svenske utrikesministern Carl Bildt mellan november 2013 och mars 2014. Utöver att undersöka huruvida synen på den ukrainska identiteten är medborgerlig eller etnisk ligger fokus på att diskutera de meningsskapande uttryck, värdeord och begrepp som presenteras i respektive narrativ och som kan stärka deras syn som antingen den ena eller den andre typen av identitet.

Uppsatsens slutsats är att det finns två olika syner på den ukrainska identiteten, en aktuell och en framtida. Synen på dagens identitet är tämligen implicit och det ges inte mycket utrymme åt denna, men berättelserna tyder på en syn mer grundad på etnicitet. Fokus i synen på den ukrainska identiteten ligger snarare på den framtida identitet de hoppas ska utvecklas. Både Ashton och Bildt anser att denna ska vara en medborgerlig identitet, baserad på grundläggande demokratiska värderingar som tolerans, jämlikhet och respekt för yttrandefrihet och mänskliga rättigheter, vilka är typiska egenskaper för en medborgerlig identitet och som går i enlighet med de värderingar den Europeiska Unionen självt vilar på.

Nyckelord: Europeiska Unionen, ukrainsk identitet, narrativ, Bildt, Ashton

Antal ord, exkl. fotnoter och bibliografi: 12 019

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Inledning och bakgrund	4
1.2 Syfte och frågeställningar	5
1.3 Tidigare forskning	6
1.4 Uppsatsens disposition	7
2. Teori, metod och material	9
2.1 Teoretiskt material	9
2.1.1 Att studera identifikationsprocesser	9
2.1.2 Narrativ identitet	10
2.1.3 Medborgerlig vs. etnisk identitet	10
2.1.4 Forskningsdesign	12
2.2 Metod	12
2.2.1 Metod	12
2.2.2 Validitet och reliabilitet	15
2.2.3 Praktiskt tillvägagångssätt	16
2.3 Material och materialavgränsningar	17
3. Redovisning av undersökning	19
3.1 Catherine Ashtons berättelse	19
3.1.1 Berättelsens budskap	20
3.1.2 Identitetsskapande och meningsskapande uttryck	22
3.2 Carl Bildts berättelse	24
3.2.1 Berättelsens budskap	25
3.2.2 Identitetsskapande och meningsskapande uttryck	27
4. Analys och diskussion	29
4.1 Analys och diskussion om Catherine Ashtons berättelse	29
4.2 Analys och diskussion om Carl Bildts berättelse	32
4.3 Vilken är den Europeiska Unionens syn på den ukrainska identiteten? Är den av medborgerlig eller etnisk karaktär?	34
5. Slutsatser	36
6. Bibliografi	38

1. Inledning

1.1 Inledning och bakgrund

Ukraina är en nation med en brokig historia och har endast varit en egen, självständig stat sedan 1991. Fram till dess har det ukrainska territoriet tillhört historiska imperium som bland annat det habsburgska riket och Sovjetunionen. Att landet tillhört olika typer av imperium, både politiskt och kulturellt, har lett till en tydlig påverkan på statsmakt, territorium och befolkning. Historien har lett till att den ukrainska nationen och identiteten idag befinner sig i konflikt där de inte riktigt lyckas enas kring vilka identitetsskapande markörer som ska ligga till grund för den ukrainska nationella identiteten.¹

Synen på den ukrainska identiteten, även hos ukrainarna själva, har aktualiserats ett antal gånger under deras moderna historia. Ett exempel är landets självständighet från Sovjetunionen 1991. Denna ledde till ett behov av att diskutera frågor om vad som var ukrainskt och vem som var ukrainare. I nästan sjuttio år var landet en del av ett imperium som aktivt arbetade för en likriktning i politik, samhällsliv och kultur, vilket ledde till en tämligen sovjetisk identitet.² Därför påbörjades både politiska och civilsamhälleliga försök till att bygga en ny identitet som skulle vara till och för ukrainarna.³ De frågor som behövdes ta ställning till var frågor om den ukrainska historien och hur man skulle förhålla sig till sitt ryska och sovjetiska arv. Men, frågorna kom även att handla om hur det typiskt ukrainska skulle manifesteras och huruvida identiteten skulle baseras på etnicitet eller medborgarskapet. Att finna ett svar på dessa frågor visade sig dock vara svårare än förväntat att förankra hos den diversifierade befolkningen.⁴

Att politikerna och civilsamhället aldrig riktigt lyckades med att skapa en ny ukrainsk identitet som befolkningen kunde enas kring har varit märkbart på olika sätt sedan dess och har bidragit till ett vetenskapligt intresse i landet och dess identitet. Den politiska kris som startade i november 2013 med demonstrationerna på Självständighetstorget i Kiev i

¹ Nordström, Anders och Søvik, Margerethe B. "Ukraina: stat och nation i förändring" i Det nya Östeuropa: stat och nation i förändring, Björklund, Fredrika & Rodin, Johnny (Lund: Studentlitteratur, 2009), 146.

² Norström & Søvik, "Ukraina: stat och nation", 147.

³ Grossman, Michael. "Ethnicity and National Identity Externalized: Impact of Identity on Foreign Policy in Post-Soviet Ukraine" i The politics of ethnicity and national identity, Saha, Santosh C. (New York: Peter Lang, 2007), 33.

⁴ Norström & Søvik, "Ukraina: stat och nation", 147-148.

efterdyningarna av det ukrainska beslutet att inte skriva på det framförhandlade associationsavtalet med EU, och de konsekvenser detta beslut ledde till, är de senaste som bidrar till att den ukrainska identiteten, och synen på den, än en gång blivit ifrågasatt och aktualiserad. Tidigt i krisen talades det i västerländsk media om pro-europeiska, västliga och pro-ryska, östliga ukrainare och på liknande sätt har diskussionerna fortsatt under våren 2014. Det är just diskussionerna om Ukraina och den Europeiska Unionens syn på den ukrainska identiteten som skall undersökas i denna uppsats.

1.2 Syfte och frågeställningar

Utgångspunkten i denna kandidatuppsats är den historiskt splittrade identiteten i Ukraina och den aktualitet denna fått under hösten 2013 och våren 2014. Uppsatsens syfte är att undersöka den Europeiska Unionens syn på den ukrainska identiteten och huruvida identiteten bygger på medborgerliga eller etniska identitetsskapande markörer. I uppsatsen kommer det att hänvisas till både ”den Europeiska Unionens syn” och den ”europeiska synen”, framför allt på grund av språklig variation, men båda formuleringarna hänvisar alltså till EU:s syn. Genom att använda formuleringen ”den europeiska synen” finns det en risk för missförstånd, då begreppet Europa inte ses som likställt begreppet EU, varpå detta tydliggörande är nödvändigt att göra.

Aktörerna som kommer att studeras i denna uppsats är den svenska utrikesministern Carl Bildt och den Europeiska Unionens Höga Representant för utrikesfrågor och säkerhetspolitik Catherine Ashton (hädanefter: Ashton, europeisk/övernationell utrikespolitisk representant eller HR). Anledningen till att dessa valdes är bland annat på grund av deras utrikespolitiska positioner och för att de genom EU:s Östliga Partnerskap har ett starkt och visat intresse för Ukraina som land, varpå material om Ukraina frekvent publicerats. Valet av dem leder även till en bredd i de studerade aktörerna, vilket positivt bidrar till uppsatsens undersökning då det är möjligt att inkludera två olika *typer* av utrikespolitiska representanter. Genom att jämföra en nationell utrikesminister med en supranationell/övernationell/ överstatlig representant är det även möjligt att utläsa den Europeiska Unionens syn på den ukrainska identiteten, framför allt med insikt om den statliga och överstatliga nivåns konstanta, ömsesidiga påverkan på varandra. Artikel 32 i Lissabonfördraget, som trädde i kraft 2009, är en av de artiklar som reglerar hur det utrikespolitiska arbetet på EU-nivå skall utföras och som stärker tanken om deras ömsesidiga påverkan på varandra.

”Medlemsstaterna ska samråda med varandra inom Europeiska rådet och rådet om alla utrikes- och säkerhetspolitiska frågor av allmänt intresse för att fastställa en gemensam inställning. Innan någon

åtgärd får vidtas i internationella sammanhang eller något åtagande som skulle kunna påverka unionens intressen får göras, ska varje medlemsstat samråda med övriga medlemsstater i Europeiska rådet eller rådet. Medlemsstaterna ska genom ett konvergent uppträdande säkerställa att unionen kan hävda sina intressen och värderingar i internationella sammanhang. Medlemsstaterna ska vara solidariska sinsemellan. När Europeiska rådet eller rådet har fastställt unionens gemensamma inställning enligt första stycket, ska unionens höga representant för utrikesfrågor och säkerhetspolitik och medlemsstaternas utrikesministrar samordna sin verksamhet i rådet.”⁵

Eftersom att denna artikel tydligt säger att den europeiska utrikespolitiken skall vara samordnad är det möjligt att undersöka endast en nationell och en övernationell representant för att kunna studera den Europeiska Unionens syn på den ukrainska identiteten. Enligt artikel 32 skall båda representanter föra fram samma åsikt om Ukraina, varpå det enligt fördraget skall vara tillräckligt med två aktörer. Fördragsmässigt skulle det dock vara möjligt att studera endast Ashtons narrativ för att nå den önskvärda synen, men valet görs ändå att inkludera två olika representanter dels för att bredda aktörsspektrumet, men även för att få större mängd material att undersöka. Att den europeiska synen på den ukrainska identiteten studeras utifrån en utrikespolitisk nivå beror bland annat på faktumet att den senaste tidens händelser i Ukraina starkt påverkar denna nivå och ligger inom representanternas intressesfär. Den ukrainska utvecklingen mellan november 2013 och mars 2014 är en konflikt som pågår i och omkring EU:s omedelbara närhet, varpå den blir relevant att diskutera för dess representanter. Konflikten blir även relevant att diskutera på utrikespolitisk nivå då den riskerar att få spill-over effekter på det övriga europeiska grannskapet och där av naturligt blir en del av deras agenda, vilket gör det möjligt att i deras material finna uttryck för den Europeiska Unionens syn på den ukrainska identiteten.

Genom att analysera statliga och överstatliga representanters utrikespolitiska uttalande med hjälp av en narrativ analysmetod kommer uppsatsen att leda framåt med utgångspunkt i följande frågor: *Hur ser den Europeiska Unionens syn på den ukrainska identiteten ut? Bygger denna identitet på traditionellt etniska eller medborgerliga identitetsskapande egenskaper? Hur talas det meningsskapande om den ukrainska identiteten/identiteterna på europeisk nivå? Vilka uttryck, värdeord och begrepp används för att uttrycka denna syn på den ukrainska identiteten?*

⁵ Lissabonfördraget: konsoliderad version av EU:s fördrag. (Stockholm: SNS förlag, 2008), 43.

1.3 Tidigare forskning

Den ukrainska identiteten har under en längre tid varit ett forskningsintresse inom både samhällsvetenskapen och de humanistiska ämnena. Den ukrainska nationen har en brokig historia, med bland annat en tydlig rysk påverkan. Detta intresserar forskare världen över som önskar att förstå det nutida Ukraina och hur det förhåller sig till sin egen historia, men kanske framför allt hur de idag förhåller sig till Ryssland och sitt sovjetiska arv. Att det är ett väl forskningsbart ämne exemplifieras bland annat genom en enkel sökning i något av alla de sökverktyg eller databaser som finns på Internet och som levererar mängder med vetenskapliga artiklar om Ukraina och den ukrainska identiteten. Ambitionen är dock inte att fortsätta på denna typ av forskning som behandlar den ukrainska identiteten i sig, utan målet med uppsatsen är att lyfta blicken från denna forskning, men ha den som en empirisk bakgrund att utgå ifrån.

I denna uppsats ska den Europeiska Unionens syn på den ukrainska identiteten undersökas och forskningen kring denna är svårare att finna. Möjligen är det så att denna forskning inte är lika utbredd som den om den ukrainska identiteten i sig. Det finns dock en större mängd material som behandlar relationen mellan EU och Ukraina, framför allt efter lanseringen av det Östliga Partnerskapet 2009, men några studier kring synen på den ukrainska identiteten är inte lika lätt att finna.

Att Ukraina, den ukrainska identiteten och den ukrainska historien har varit vanligt förekommande forskningsämnen visar på den inomvetenskapliga relevans uppsatsen har för Europastudier. Men det tyder även på en utomvetenskaplig relevans och önskan om att förstå Ukraina som nation och som exempel på en postsovjetisk utveckling. Uppsatsen kan ses som en i ledet av studier kring EU:s förhållning till dels de forna sovjetiska staterna, men även till de länder som binds närmre dem genom Europeiska grannskapspolitiken, bland annat genom det Östliga Partnerskapet.

1.4 Uppsatsens disposition

Dispositionen i uppsatsen är som följande att först presenteras teorierna kring narrativ, medborgerlig och etnisk identitet, följt av den forskningsdesign som uppsatsen har. Detta följs av ett metod- och materialkapitel där uppsatsens tillvägagångssätt och material presenteras och problematiseras. I metodkapitlet kommer fokus att ligga på att beskriva den narrativa metoden och på att presentera de kriterier som använts för att förstå denna uppsats specifika

material. Sedan presenteras och problematiseras det material som använts i uppsatsen och vilka avgränsningar som gjorts.

Det tredje kapitlet består av redovisning av det undersökta materialet och i denna presenteras Ashtons och Bildts berättelse om Ukraina på ett sammanfattande vis. Sammanfattningen följs av exempel på berättelsernas budskap och identitets- och meningsskapande uttryck, för att lägga grund till den analys som sedan kommer. I analysen ligger fokus på att diskutera och problematisera det material som presenterats under resultat och undersökning, med allt större fokus på uppsatsens frågeställningar. Detta utmynnar sedan i uppsatsens slutsatser, vilka kan ses som en slags sammanfattning av analysen.

2. Teori, metod och material

2.1 Teoretiskt material

I detta avsnitt kommer de teorier om identitetsstudier som ligger till grund för uppsatsen att presenteras.

2.1.1 Att studera identifikationsprocesser

Identitetsstudier har ökat i både förekomst och betydelse sedan 1990-talet och idag kan identiteter undersökas i många olika typer av material.⁶ Grunden till identifikationsprocessen är konstruerandet av ett ”vi” och ett ”dem”, vilket naturligt leder till att de två grupperna tillsätts diverse egenskaper, vilka bidrar till att skapa den berörda gruppens identitet.⁷ I forskningen benämns detta bland annat som *othering*⁸, *positiv och negativ identifikation*⁹ och/eller *in- och utgruppsdynamiker*¹⁰. Oavsett begreppsbenämning är det en syn på identiteter där de kan skapas och omskapas med grund i ett konstruerande av två eller fler motsättande grupper.

Synen på identiteter i denna uppsats är alltså en socialkonstruktivistisk syn där identiteter är föränderliga, mångdimensionella och kontextbundna. Föränderligheten innebär en syn där en identitet befinner sig i ständig rörelse.¹¹ Identiteter ses alltså inte som fasta egenskaper hos en individ och/eller ett kollektiv, utan snarare som ett uttryck för de processer som ständigt pågår inom de berörda. Mångdimensionaliteten innebär att en individ inte endast behöver ha och uttrycka en slags identitet, utan det är möjligt att ha flera, samtidigt pågående.¹² Det sista särdraget är kontextbundenhet, vilket som det ger sken av innebär att en identitet relateras och beror på vilken kontext den figurerar i.¹³ Detta betyder i sitt sammanhang att identiteter

⁶ Bo, Petersson & Alexa Robertsson, ”Inledning” i Identitetsstudier i praktiken, Petersson, Bo och Robertsson, Alexa. (Malmö: Liber ekonomi, 2003), 4-5.

⁷ Gerard, Delanty, Europa: idé, identitet, verklighet. (Daidalos, Göteborg, 1997), 18.

⁸ ibid.

⁹ Wagnsson, Charlotte. ”Fienden mitt ibland oss. Att studera ”den andre” i rysk folkopinion” i Identitetsstudier i praktiken, Petersson, Bo och Robertsson, Alexa. (Malmö: Liber ekonomi, 2003), 70-89.

¹⁰ Sandra F. Joireman, Nationalism and Political Identity. (London: Continuum, 2003), 6.

¹¹ Bo Petersson, ”Intervjubarade studier av kollektiva identiteter” i Identitetsstudier i praktiken, Petersson, Bo och Robertsson, Alexa. (Malmö: Liber ekonomi, 2003), 36.

¹² ibid.

¹³ Petersson, ”Intervjubarade studier”, 38.

ständig kan skapas och omskapas, bland annat beroende på kontexten som identiteten figurerar i.¹⁴

Det finns olika typer av identiteter. I denna uppsats kommer fokus ligga på att undersöka narrativa, etniska och medborgerliga identiteter, vilka nu skall presenteras närmre.

2.1.2 Narrativ identitet

Identiteter kan alltså skapas och omskapas och detta görs bland annat genom diverse kommunikativa uttryck, där ibland genom narrativ. När identiteter studeras i narrationer undersöks det som kallas för *narrativ identitet*. Johansson lyfter i sin bok om narrativ analys upp forskare som till exempel Ricoeur, Somers och Gibson, vilka lagt den teoretiska grunden till begreppet.¹⁵ Huvudpoängen är att identiteter främst skapas i och genom berättelser/narrationer.¹⁶ Så, genom att granska narrativ är det möjligt att studera en persons eller ett kollektivs identitet. Beroende på hur vid eller snäv definition man ger begreppet *berättelser/narrationer* är det alltså möjligt att skapa och ge uttryck för identiteter i alla former av kommunikation. Antagandet i denna uppsats är en bred definition av *berättelser*, vilket innebär att narrativ identitet kan finnas i alla typer av kommunikativa inslag, där ibland olika typer av medietexter som ligger till grund för denna undersökning.

Berättelserna/narrativen bidrar till att skapa identiteter bland annat genom det språk som används i berättelsen, vilket i sin tur återspeglar det reflekterande som görs om antingen sig själv eller den som identifieras. Dock är det viktigt att poängtera att narrativa identiteter inte enbart kan skapas i en enstaka, hegemonisk berättelse, utan det kräver ett flertal berättelser som tillsammans visar på en kontinuitet i identitetsskapandet.¹⁷

2.1.3 Medborgerlig vs. etnisk identitet

Syftet med uppsatsen är att undersöka den Europeiska Unionens syn på den ukrainska identiteten och huruvida denna är av medborgerlig eller etnisk karaktär, varpå dessa två typer av identiteter behöver definieras. Både den medborgerliga och den etniska identiteten har samma grund i den nationalistiska rörelsen. Men det är två olika sätt att se på nationen och den nationella identiteten, där den ena grundas framför allt på medborgarskapet och den andra

¹⁴ Petersson, ”Intervjubarade studier av kollektiva identiteter”, 39.

¹⁵ Anna Johansson, *Narrativ teori och metod: med livsberättelsen i fokus*. (Lund: Studentlitteratur, 2005), 94.

¹⁶ Johansson, *Narrativ teori och metod*, 84.

¹⁷ *ibid.*

framför allt på etnicitet. Denna uppdelning av den nationella identiteten är en grunduppdelning i två idealtyper de flesta kan enas om, men det finns ett flertal andra sätt det skulle kunna vara möjligt att dela upp den i. Det skulle kunna vara möjligt att benämna båda två som nationell identitet med olika identitetsskapande markörer och egenskaper, men i denna uppsats väljs det alltså att göra en tydlig skillnad på dem även på begreppsnivå. En av anledningarna till detta är på grund av den mångtydighet som finns kring begreppet nationell identitet. Den samlade nationella identiteten är beroende av både medborgerliga och etniska/kulturella markörer, i kombination med andra egenskaper, och kan på så sätt bli ett samlingsnamn. Men den medborgerliga fokuserar mindre på etnicitet i sin identifikationsprocess, även om det kan förekomma, och vice versa för den etniska, varpå det blir felaktigt att benämna en av dem som nationell, då detta inte visar på uteslutning av vissa egenskaper, vilket de nu använda begreppen gör och vilket är av vikt för uppsatsens syfte.

Den medborgerliga identiteten (på engelska: civic identity) är en identitet som av karaktären är bunden till ett medborgarskap i en nation, där kopplingen mellan individ och stat blir och är stark. Kopplingen leder till att individen identifierar sig med den stat man är medborgare i och de karaktäristika som den staten har. Exempel på statliga karaktäristika som medborgare kan identifiera sig med är politiska institutioner, styrelseskick, statliga symboler och statliga myter. På så sätt blir det en identitet av tämligen politisk karaktär, då den politiska styrelseformen påverkar statens identitet och därmed individens. Utöver politiskt styrelseskick är det möjligt att inom den medborgerliga identiteten använda sig av traditionellt politiska och liberala värden så som frihet, jämlikhet och tolerans som identitetsskapande markörer.¹⁸

Motsatsen till en medborgerlig identitet är den etniska identiteten (på engelska: ethnic identity). Den etniska identiteten grundar sig på en uppfattning om att det människor har gemensamt, utöver ett eventuellt medborgarskap, är det som lägger grunden för en identitet. De tydligaste identitetsskapande markörerna inom denna syn är språk, historia, gemensamma egenskaper och tro.¹⁹ Genom att ha identitetsskapande markörer som är tydligt urskiljbara underlättas identifikationsprocessen, då det blir lättare att urskilja ”vi” och ”dem”.²⁰ Den etniska identiteten blir därför inte, som den medborgerliga, bunden till territoriella gränser på

¹⁸ Anthony D. Smith, ”National identity and the idea of European unity”, International affairs. London (1992), 62-63.

¹⁹ ibid.

²⁰ ibid.

samma sätt, utan samlar de människor som upplever sig tillhöra samma identitet. I kontrast till den medborgerliga identiteten blir den etniska identiteten därför av mer kulturell karaktär.

2.1.4 Forskningsdesign

Uppsatsens frågeställningar och syfte kommer att besvaras genom att applicera en kvalitativ, narrativ analysmetod. Av metoden och teorierna kring identiteter faller det sig naturligt att uppsatsen bygger på en socialkonstruktivistisk ontologi i kombination med en förstående epistemologi. Den socialkonstruktivistiska ontologin innebär en syn på världen och verkligheten som beroende av betraktaren och dess tankar och kommunikation om verkligheten. Det är alltså en syn på verkligheten som är högst subjektiv.²¹ Den förstående epistemologin är kopplad till den hermeneutiska karaktären uppsatsens analys har. Uppsatsens hermeneutiska inslag innebär i praktiken att materialet som undersöks kommer att tolkas med målet att förstå.²² Utgångspunkten är den dubbla hermeneutiken, vilken innebär att forskaren tolkar andra personers tolkningar.²³ Forskaren kommer i denna uppsats, genom en narrativ analys, att tolka andra personers syn på den ukrainska identiteten för att till sist nå en förståelse för den Europeiska Unionens syn.

2.2 Metod

I detta avsnitt kommer den narrativa analysmetoden som kommer att användas att beskrivas och avsnittet kommer att avslutas med en beskrivning av det praktiska tillvägagångssättet i denna uppsats och vilka delar av den narrativa metoden som kommer att appliceras på det empiriska materialet.

2.2.1 Metod

Materialet kommer att undersökas med hjälp av en narrativ analysmetod. Det narrativa analysfältet är brett och det är svårt att finna en allmängiltig definition på begreppet *narrativ metod*²⁴, varpå en uppgift i detta avsnittskapitel blir att konstruera en sådan.

Narrativa studier fick en högre status i samband med att det ontologiska antagandet om att berättelser och kommunikation skapar vår verklighet blev mer allmäntaget, den så kallade

²¹ John W. Creswell, *Qualitative inquiry and research design: choosing among five approaches*. (Thousand Oaks: SAGE Publications, 2013), 24.

²² Johansson, *Narrativ teori och metod*, 27.

²³ *ibid.*

²⁴ Johansson, *Narrativ teori och metod*, 20.

språkliga vändningen.²⁵ Denna vändning och antagande ledde till en insikt hos forskarna som insåg behovet av att studera narrativ för att kunna förstå den verklighet som studeras, vilket ledde till att de narrativa studierna ökade i mängd och betydelse.²⁶ Fördelen med att använda en narrativ metod är att det genom att studera olika narrativ och berättelser är möjligt att nå en förståelse för andra människors liv och tankar om både sig själv och andra och därför kunna studera identiteter ²⁷, varpå det är en lämplig metod att använda i denna undersökning som ämnar att göra just detta.

För att förstå metoden måste begreppet *narrativ* definieras. I denna uppsats definieras narrativ som ett berättande eller redogörande och kommer uppsatsen igenom att användas synonymt med begreppet *berättelse*.²⁸ Av vikt att förstå är att inte alla berättelser eller redogörelser är så kallade narrativ, men att de går att finna i all form av kommunikation. För att något skall klassas som ett narrativ krävs det aktiva och medvetna val om vilka berättelser som tar del i narrativet och varför.²⁹ Alltså att händelserna i narrativet knyts samman på ett sådant sätt att det är möjligt att utläsa något meningsskapande ur dem och att händelserna för narrativet framåt.³⁰ Dock är det av vikt att understryka att detta inte är det enda kriteriet för att en berättelse skall klassas som ett narrativ, utan det finns en mängd olika, vilka nu skall presenteras.

Det finns fyra olika dimensioner eller typer av narrativ: ontologiska berättelser, offentliga berättelser, metanarrativ och begreppsliga berättelser.³¹ I denna uppsats kommer fokus att ligga på offentliga berättelser. Dessa är berättelser av narrativ karaktär som berättas i det offentliga rummet, exempelvis arbetsplatser, riksdagen och liknande.³² I denna dimension inkluderas också medieberättelser, så som till exempel offentliga nyhets- och debattartiklar.³³ Ett exempel på studiet av offentliga berättelser är analyser av medietexter som berättar och

²⁵ Johansson, *Narrativ teori och metod*, 83.

²⁶ *ibid.*

²⁷ Johansson, *Narrativ teori och metod*, 24.

²⁸ Alexa, Robertson, "Narrativ analys, medietexter och identitetsforskning" i *Identitetsstudier i praktiken*, Petersson, Bo och Robertsson, Alexa. (Malmö: Liber ekonomi, 2003), 94.

²⁹ Robertson, "Narrativ analys, medietexter och identitetsforskning", 95.

³⁰ Robertson, "Narrativ analys, medietexter och identitetsforskning", 95.

³¹ Johansson, *Narrativ teori och metod*, 96.

³² *ibid.*

³³ Johansson, *Narrativ teori och metod*, 97.

konstruerar någon slags identitet,³⁴ varpå denna typ av narrativ känns mest lämpad för denna studie då den grundar sig på offentliga politiska uttalanden där identitetsskapande uttryck ska undersökas.

Utöver definitioner och dimensioner av det narrativa begreppet finns det andra kriterium som kännetecknar narrativ, vilka åsikterna om delar upp forskarkåren i olika läger. Historiskt har de kunnat enas om att *temporalitet* och *kausalitet* är kriterier för att en text skall klassas som narrativ.³⁵ Temporaliteten innebär att det i narrativet finns en tidsordning med någon slags början, mitt och slut.³⁶ Huruvida denna bör vara kronologisk eller endast urskiljbar råder det dock delade meningar om.³⁷ Det nästa historiskt, traditionella kriteriet är kausalitet, vilket är ett slags orsakssammanhang mellan händelserna, alltså att delarna hänger ihop och leder fram varandra.³⁸ Att dessa kriterier beskrivs som historiskt traditionella är för att de idag inte är lika självklara kriterier. Forskarna är inte överens om huruvida temporalitet och kausalitet är nödvändiga inslag i narrativ och forskningen visar på ett skifte av fokus till att i varje studie ringa in de kriterier som är bäst lämpade för det specifika materialet,³⁹ vilket även kommer att ske i denna uppsats.

Ett tredje kriterium som brukar lyftas fram är *sammanhang*, vilket innebär att berättelserna i narrativet måste hänga ihop för att de ska kunna bli förstådda.⁴⁰ Inom sammanhangskriteriet går det att utmärka tre olika nivåer: den lokala, den globala och den tematiska. De mest frekvent förekommande nivåerna är den globala och den tematiska. Den globala nivån innebär att berättelserna i narrativet leder fram till ett övergripande syfte/poäng, medan den tematiska nivån har fokus på yttranden som uttrycker kulturella teman och/eller värderingar.⁴¹ En fjärde markör för ett klassiskt narrativ är *tema*, vad berättelsen betyder i dess kontext.⁴² Alltså, vilka idéer, föreställningar och värderingar om diverse sociala, politiska, kulturella eller eventuellt

³⁴ Johansson, Narrativ teori och metod, 91.

³⁵ Johansson, Narrativ teori och metod, 124.

³⁶ *ibid.*

³⁷ *ibid.*

³⁸ *ibid.*

³⁹ Johansson, Narrativ teori och metod, 125.

⁴⁰ Johansson, Narrativ teori och metod, 125-126.

⁴¹ Johansson, Narrativ teori och metod, 126.

⁴² Johansson, Narrativ teori och metod, 134.

moraliska frågor som förmedlas.⁴³ Ett femte kriterium som är användbart i utmärkandet av narrativ är *vinkling*. Detta handlar i dess enkelhet om från vilket perspektiv eller vinkel som ett narrativ berättas.⁴⁴ Exempel på frågor att undersöka under denna kategori är huruvida narratören tar någon sida i en konflikt eller om denne talar i en neutral utgångspunkt.

Av de fem ovan nämnda kriterierna kommer fokus i uppsatsen att ligga på fyra av dem – temporalitet, sammanhang, tema och vinkling. Kausalitetsbegreppet hamnar därmed utanför denna studie. Anledningen till att just dessa kriterier valts att appliceras på materialet beror på att de anses mest fruktsamma gällande möjligheterna att kunna urskilja den Europeiska Unionens syn på den ukrainska identiteten. Genom att till exempel undersöka materialet utifrån tema-begreppet är det möjligt att se vilka eventuella kulturellt etniska eller medborgerliga värderingar som uttalas i de berörda personernas narrativ, medan den globala sammanhangsnivån hjälper att urskilja berättelsernas syfte, vilka tillsammans kan bidra till att förklara synen på den ukrainska identiteten.

2.2.2 Validitet och reliabilitet

Validitet och reliabilitet är begrepp viktiga att beakta för att producera en trovärdig forskning. Validitet handlar om hur väl resultaten stämmer överens med verkligheten, medan reliabilitet mäter hur forskningens resultat kan motstå slumpens inflytande.⁴⁵ Då utgångspunkten i denna uppsats är en socialkonstruktivistisk ontologi är det svårt att instämma i att det finns en verklighet och en sanning oberoende av allt annat. Detta innebär att uppsatsens resultat inte helt kan säkras från validitets- och reliabilitetsproblem. Materialet som undersöks är högst beroende av forskaren och dess subjektiva tolkning, varpå det finns en risk för att en annan forskare kan få ett annat resultat. Men det är möjligt att minimera denna risk genom att vara öppen med att analysen bygger just på subjektiva tolkningar, att det gjorts ett urval i materialet och att förståelsen på så sätt är beroende av läsaren och genom att aktivt arbeta med transparens i forskningen. Uppsatsens ambition är att föra en sådan transparent och öppen dialog som möjligt för att undvika varierande och eventuellt missvisande tolkningar av materialet.

⁴³ Johansson, *Narrativ teori och metod*, 134.

⁴⁴ Robertson, ”Narrativ analys, medietexter och identitetsforskning”, 100.

⁴⁵ Göran, Bergström och Kristina Boréus, ”Samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys” i *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, Bergström, Göran & Boréus, Kristina. (Studentlitteratur, Lund, 2012), 41.

Genom att ha en transparens i forskningen är det möjligt att trots en socialkonstruktivistisk hållning värja sig från allt för stora validitetsproblem. Transparensen gör att läsaren kan följa med i resonemangen och hur och varför slutsatserna av det specifika materialet dras och förstå att resultaten inte kommer från slumpen.⁴⁶ Transparensen kommer i denna uppsats främst att bestå av förklaringar och motiveringar till varför de narrativa uttalandena har tolkats som de gjorts, men även genom att citera från materialet. Även om uppsatsen inte gör anspråk på att ge en definitiv sanning om den Europeiska Unionens syn på den ukrainska identiteten är målet att ge en narrativ, konstruerad och kontextuellt bunden sanning, där undersökningens väg till denna sanning är transparent.

2.2.3 Praktiskt tillvägagångssätt

Det praktiska tillvägagångssättet metodmässigt följer de flesta handböckers tips i hur en narrativ analys bör genomföras. Först kommer en passande definition av begreppet narrativ att finnas, för att sedan påbörja insamlingen av materialet. Initialt kommer insamlingen gå ut på att finna material som uttrycker åsikter kring Ukraina under den aktuella tidsperioden för att ha ett grundmaterial att undersöka. När detta har funnits kommer fokus att flyttas till att sortera materialet utifrån undersökningens syfte med att avläsa den Europeiska Unionens syn på den ukrainska identiteten.

Efter att materialet sorterats utefter uttalanden kring den ukrainska nationen och identiteten kommer undersökningen av materialet fortsätta med allt mer fokus på att finna dess huvudbudskap och deras menings- och identitetsskapande uttryck. Nästa steg blir att i det stora materialet göra ett urval av vilka delar som kommer att lyftas fram i uppsatsen för att exemplifiera synen på den ukrainska identiteten. När ett sådant urval är gjort kommer materialet att undersökas utifrån de narrativa kriterierna temporalitet, sammanhang, tema och vinkling.

I studiet av materialet kommer fokus att ligga på att lyfta fram de delar som behandlar dessa kriterier, men även de delar som behandlar den ukrainska identiteten. Dock kommer inte allt material att presenteras i redovisningskapitlet, av naturliga skäl, utan citat som på ett bra sätt exemplifierar EU:s syn och som ses som mest relevanta för förståelsen av deras narrativ

⁴⁶ Robertson, Alexa. ”Narrativanalys” i *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, Bergström, Göran & Boréus, Kristina. (Studentlitteratur, Lund, 2012), 252-253.

kommer att lyftas fram. Detta kan leda till problem med validitet, men allt material som ligger till grund för undersökningens analys och slutsats finns att tillgå elektroniskt i referensförteckningen, varpå detta inte ses som problematiskt i denna uppsats.

2.3 Material och materialavgränsningar

För att nå uppsatsens syfte kommer material från Carl Bildt och Catherine Ashton att undersökas. Som tidigare nämnts är det av vikt att materialet som undersöks innehåller narrativa inslag för att lyckas med en narrativ analys. Undersökningsmaterialet består av diverse typer av medietexter, vilka är en typ av kommunikation där det är möjligt att finna narrativa identiteter.⁴⁷ Catherine Ashtons berättelse om Ukraina och den ukrainska identiteten består av inlägg gjorda i form av statements, remarks, addresses och Questions & Answers hämtade från European External Action Service's (EEAS) hemsida⁴⁸, varpå allt material som ligger till grund för uppsatsen finns att tillgå elektroniskt och ses i uppsatsen som en typ av elektroniska medietexter. EEAS är den institution som är kopplad till Ashtons roll som EU:s Höga Representant och det forum där hennes officiella uttalande publiceras. Hennes berättelse om Ukraina har presenterats både muntligt och skriftligt, men i denna undersökning ligger fokus på den skrivna berättelsen som publicerats på EEAS's hemsida. I Bildts fall består materialet av skrivna tal, debattinlägg och blogginlägg. Bildts blogg *Alla dessa dagar – En utrikesministers vardag och verklighet*⁴⁹ är en blogg han kontinuerligt uppdaterar med offentliga uttalanden, mer litterära inlägg och presenterar sina egna, mer personliga tankar kring viktiga utrikespolitiska ämnen. Under den bestämda tidsperioden har många av de inlägg som publicerats på hans blogg behandlat frågor om Ukraina på både ett detaljerat och stundtals mer sammanfattade sätt och det är främst detta material som ligger till grund för denna undersökning. Att mycket av Bildts berättelse består av blogginlägg ses inte som problematiskt, då den är upprättad i hans roll som Sveriges utrikesminister och ses därför som en officiell kanal. Det är även så att det svenska Utrikesdepartementet kontinuerligt hänvisar till Bildts blogg på sin hemsida för aktuella uttalande kring utrikespolitiska frågor, varpå det är en betrodd källa för att undersöka hans narrativ om den ukrainska identiteten. Dock är det bra att påpeka att det finns en del genremässiga skillnader mellan de två aktörerna, men fokus kommer att ligga på deras likheter.

⁴⁷ Robertson, "Narrativ analys, medietexter och identitetsforskning", 90.

⁴⁸ Länk till EEAS hemsida med Ashtons uttalande återfinns i bibliografin under Internetlänkar.

⁴⁹ Länk till Bildts blogg återfinns i bibliografin under Internetlänkar.

Materialet från Ashton och Bildt består av cirka femtio inlägg var till berättelsen, men av platsmässigt naturliga skäl kommer inte alla dessa att användas och presenteras i redovisningsavsnittet. Dock är det av vikt att lyfta fram att förståelsen för EU:s syn på den ukrainska identiteten i viss mån är påverkad av hela deras berättelser, även om endast vissa sekvenser och delar lyfts fram och tydligt redogörs för i form av referenser i denna uppsats.

Då inte allt material som publicerats hos de berörda handlar om Ukraina har ett naturligt urval gjorts och endast sådant material som visar en syn på den ukrainska identiteten har tagits med i undersökningen. Detta är den första materialavgränsningen som gjorts. Den andra avgränsningen är tidsbegränsning av materialet. I uppsatsen kommer material som behandlar den 21 november 2013 till den 21 mars 2014 att undersökas, där slutdatumet för att samla in material är den 27 mars. Den 21 november är den dag då de ukrainska ledarna beslöt sig för att inte skriva på associationsavtalet med EU, vilket blev det officiella startskottet för denna kris och för de allt mer öppna diskussionerna om det typiskt ukrainska, varpå det även blir en lämplig startpunkt att börja samla in material ifrån. Att datumet för att sluta samla in material är den 27 mars, trots att den 21 mars är slutet på den behandlade tidsperioden, beror på att den 21 mars skedde den officiella ryska annekteringen av Krimhalvön. Att sätta datumet den 27:e innebär en möjlighet för både Bildt och Ashton att vidare kommentera händelsen än om slutdatum hade satts samma dag som annekteringen skedde. Dock ses detta inte som slutpunkten på den komplexa kris som blommat upp i Ukraina, men i denna uppsats ses annekteringen som ett av många delmål, vilken kan komma att ses som en slutpunkt för denna process. För att använda ett begrepp från den narrativa metoden är temporalitet ett kriterium som kan användas i undersökningen av materialet. Början är beslutet att inte skriva på associationsavtalet, medan mitten blir avsättandet av Janukovyjtj och slutet blir den ryska annekteringen av Krim, både i Ashtons och Bildts berättelser.

Den tredje och sista materialavgränsningen som gjorts är att välja material som i någon mån involverar de fyra kriterierna temporalitet, sammanhang, tema och vinkling, vilket under metodkapitlet närmre har förklarats. Materialet från Ashton och Bildt är på både svenska och engelska och under analysen har materialet undersökts på deras originalspråk utan översättningar. Detta för att inte förlora de nyanser som finns i språket som kan bidra till att uppvisa EU: syn på den ukrainska identiteten.

Övrigt material i uppsatsen består främst av diverse metodböcker, vetenskapliga artiklar och teoretiska böcker, vilka alla källkritiskt granskats innan de beslutats tas med i uppsatsen.

3. Redovisning av undersökning

I detta avsnitt kommer HR Catherine Ashton och den svenske utrikesministern Carl Bildts berättelse om Ukraina att presenteras i sammanfattade versioner samtidigt som att deras budskap och identitets- och meningsskapande uttryck kommer att presenteras. Detta kommer sedan att diskuteras i analysen.

3.1 Catherine Ashtons berättelse

Catherine Ashtons berättelse handlar om en ukrainsk statsmakt och nation i konflikt och berättelsen är starkt knuten till den händelseutveckling som ägt rum i Ukraina mellan den 21 november 2013 och 21 mars 2014. Att berättelsen är så pass knuten till denna innebär att det är i berättelsen om konflikten som det primärt går att undersöka en syn på den ukrainska identiteten. På grund av detta blir konfliktens olika händelser och stadier oundvikligt en del av undersökningen. Berättelsens starka knytning till tidsperiodens konfliktutveckling leder till en berättelse av tämligen politisk, sammanfattande, normativ och utvärderande karaktär, men även en berättelse där det narrativa kriteriet om temporalitet är en av de primära drivkrafterna i berättelsen. I och med berättelsens karaktär har fokus flyttats från att analysera de konkreta händelserna till att analysera berättelsens värdeord och mer meningsskapande uttryck för att urskilja hennes syn på den ukrainska identiteten, vilket är uppsatsens syfte. Dock är det inte självklart vilken syn Ashton har på den ukrainska identiteten idag, utan mycket av hennes fokus hamnar på att beskriva och problematisera den ukrainska identitet hon i framtiden vill se, vilket i viss mån beror på textens utformning. Framtidsfokuset leder till att det är möjligt att tolka en indirekt syn på dagens ukrainska identitet som en identitet som inte uppfyller de normativa krav hon önskar att den ska göra, även om denna syn inte är uttalad.

Berättelsen förs alltså framåt genom sammanfattningar av många av konfliktens händelser och berättelsen avspeglar en slags besvikelse, oro och, kanske mest framstående, en förhoppning och önskan om ett ukrainsk närmande till den Europeiska Unionen och de värderingar denna står för. Denna önskan kan ses som det huvudsakliga narrativa temat i hennes berättelse. Det urval Ashton gjort är att hon lyft de grövsta händelserna och de som påverkar hela den ukrainska nationen, vilket är ett ställningstagande för en enhetlig ukrainsk nation och identitet. Dock binds inte de aktuella händelserna samman med några historiska tillbakablickar för att försöka förklara händelserna och sätta dem i kontext, utan fokus ligger

tydligt på att förklara vad som händer i Ukraina just där och då, vilket vidare kommer att diskuteras i analysen.

Ashtons narrativ om Ukraina är av sammanfattade, normativ och utvärderande karaktär, där de flesta inläggen i berättelsen ser ut på ett liknande sätt. Det går att strukturera berättelsen utifrån de formaliarelaterade inslagen sammanfattning, fördömande och framtid, vilka även hänger ihop med den anknytning hennes berättelse har till den ukrainska konflikten mellan november 2013 till mars 2014 och materialets form. Berättelsen sammanfattar den senaste händelseutvecklingen, hennes och EU:s förhållning till detta och oftast presenteras även planerna för den närmsta framtiden. Eftersom att inläggen ett flertal gånger publiceras med anledning av eskalering och/eller oväntad händelseutveckling, blir fördömandet ett tydligt inslag. Ett exempel på detta är följande inledning på ett statement, gett den 22 januari:

”I strongly condemn the violent escalation of event in Kyiv overnight leading to casualties. The reported deaths of several protesters is a source of extreme worry and my sympathy goes to all those affected. I call on everyone involved to ensure restraint. The use of force and resort to violence is not an answer to the political crisis. All acts of violence must come to an immediate end and be swiftly investigated. Those responsible will have to be held to account.”⁵⁰

Genom att ha en liknande struktur på sina delar i berättelsen blir den sammanhängande och det är möjligt att urskilja vilka strukturer, språkformuleringar och värderingar som är vanligast förekommande.

3.1.1 Berättelsens budskap

I studiet av Ashtons berättelse om Ukraina är det möjligt att identifiera två huvudbudskap som binder samman berättelsen.

- 1) Att den ukrainska identiteten och nationen är en och att den i framtiden måste bygga på inkludering.
- 2) Ett ukrainskt närmande mot den Europeiska Unionen och de värden denna bygger på är det den ukrainska nationen skall sträva efter.

Ashtons budskap om att den ukrainska nationen och identiteten är och skall bygga på inkludering börjar ta plats i berättelsen efter hand som att konflikten, som ligger till grund för berättelsen, utvecklas och blir allt mer komplex. Det främsta uttrycket för detta budskap är

⁵⁰ Catherine Ashton, 22 januari 2014. ”Statement – by EU High Representative Catherine Ashton on violence and reported deaths of protesters in Kyiv.” http://eeas.europa.eu/statements/docs/2014/140122_01_en.pdf, 2014-05-08.

begreppet *inkludering* som frekvent förekommer i berättelsen. Begreppet förekommer bland annat i kombination med Ashtons upprepade maning till att nå en politisk lösning på konflikten. Ett sätt att nå denna är bland annat med hjälp av *inkludering*.

”We call on all sides to engage in an inclusive and meaningful dialogue to deescalate the situation and find a political solution.”⁵¹

Ashton säger här att dialog är ett av många sätt att nå en politisk lösning på konflikten. Det intressanta är dock inte dialogen i sig, utan att den skall vara inkluderande, vilket är ett tydligt ställningstagande. Genom att kontinuerligt hänvisa till behovet av inkludering tar hon tydligt ställning i diskussionen om den ukrainska identiteten. Hennes åsikt är att den ukrainska identiteten bör ta tillvara på och inkludera *alla*, vilket den inte för tillfället gör, och att det är viktigt att nå en konsensus på både ett nationellt och regionalt plan:

”And of course it is important that politicians reach out to the whole country. The regions have been very engaged, as you know, lots of people have been demonstrating there, there have been lots and lots of discussions. But it is very important that the implementation includes them as well.”⁵²

Det andra budskapet i berättelsen är insisterandet på att den ukrainska identiteten ska byggas på de grundläggande värderingar och mänskliga rättigheter som EU vilar på, vilket är en önskan som indikerar på att dessa värderingar idag inte är en del av den ukrainska identiteten. Hon vill alltså att den ukrainska framtiden skall innebära ett närmande mot den europeiska sfären, bland annat genom att skriva på det framförhandlade associationsavtalet som ratades i november 2013. Hennes åsikt är att Ukraina genom ett närmande till den europeiska sfären kommer att naturligt inkludera de europeiska grundvärderingarna i sin identitet. Detta är ett budskap som Ashton förmedlar redan från berättelsens början och den återkommer kontinuerligt i olika form och uttryck, men alltid med de tydliga orden att den ukrainska befolkningen bör önska sig ett närmande till EU.⁵³

⁵¹ Catherine Ashton, 20 februari 2014. ”Remarks by EU High Representative Catherine Ashton following the extraordinary Foreign Affairs Council on Ukraine.” http://eeas.europa.eu/statements/docs/2014/140220_03_en.pdf, 2014-05-06.

⁵² Catherine Ashton, 21 februari 2014. ”Remarks by EU High Representative Catherine Ashton in reaction to the agreement signed between President of Ukraine Yanukovich and the opposition leaders following the extraordinary Foreign Affairs Council on Ukraine.” http://eeas.europa.eu/statements/docs/2014/140221_07_en.pdf, 2014-05-06.

⁵³ Catherine Ashton, 17 januari 2014. ”Statement by EU High Representative Catherine Ashton on developments in the Ukrainian Parliament.” http://eeas.europa.eu/statements/docs/2014/140117_01_en.pdf, 2014-05-13.

3.1.2 Identitetsskapande och meningsskapande uttryck

De identitets- och meningsskapande uttrycken i Catherine Ashtons narrativ om Ukraina hänger ihop med de budskap och de lösningar på den aktuella konflikten som lyfts fram i berättelsen och har ett tydligt framtidsperspektiv. Ashton menar bland annat att konflikten måste lösas med politiska och demokratiska medel och detta i sig är ett meningsskapande uttryck. Det sänder en signal om vilken slags ukrainsk statsmakt hon, tillsammans med EU, vill se i framtiden, men det verkar även identitetsskapande i form av uppmaning till att inkludera demokratiska värden, så som yttrandefrihet, i den ukrainska identiteten.

Som tidigare nämntes är ett av huvudbudskapen att den ukrainska identiteten skall och bör bygga på inkludering och även detta är ett starkt menings- och identitetsskapande begrepp. Genom att mena att *alla* ukrainare tillsammans måste driva fram utvecklingen tar hon ställning i frågan om hur den ukrainska identiteten bör gå framåt och på så sätt hur den inte ser ut idag. Den 29 januari och 3 mars kom följande tillägg till berättelsen:

”The dialogue that has happened from time to time needs to become a real dialogue. It seems to me that from looking from the outside, from the information we have, that there is a real opportunity that must be grabbed right now, to get a serious dialogue going between different parties, people, in order to try and address the concerns the people generally have about the future of the country and to bring people together. And I really hope that this will happen – and of course if there are ways in which we can help we are pleased to do so, but this is and must be Ukrainian led, and it is really important that it goes forward.”⁵⁴

-

”We recognised the importance of inclusiveness at all levels of government, including reaching out to regions and ensuring an adequate level of protection of national minorities.”⁵⁵

Citaten är framför allt meningsskapande när de sätts i berättelsens kontext och på grund av inkluderingen av de nationella minoriteterna, vilket än en gång tyder på en önskan från Ashton om en inkluderande, ukrainsk framtid och identitet. Intressant är att fram tills detta uttalande höll sig Ashton väldigt kort, koncis och neutral till ämnet om den ukrainska identiteten. Det fanns inte många uttryck som skulle kunna kopplas till att ha ett

⁵⁴ Catherine Ashton, 29 januari 2014. ”Remarks by EU High Representative Catherine Ashton during her visit to Ukraine.” http://eeas.europa.eu/statements/docs/2014/140129_01_en.pdf, 2014-05-12.

⁵⁵ Catherine Ashton, 3 mars 2014. ”Remarks by EU High Representative Catherine Ashton following the extraordinary Foreign Affairs Council on Ukraine.” http://www.eeas.europa.eu/statements/docs/2014/140303_02_en.pdf, 2014-05-12

meningsskapande värde och det är kanske just därför som detta står ut. Men framför allt verkar citatet meningsskapande genom att hon insisterar på inkludering av olika partier och olika människor och att processen framåt måste vara ukrainskt ledd. Just detta uttryck – ukrainskt ledd – fortsätter att förekomma i Ashtons berättelse efter detta datum och blir ett av de menings- och identitetsskapande uttrycken som driver narrativet framåt.

”It is extremely important now that the dialogue really does begin to deal with the underlying issues of concern. This needs to be Ukrainian-led and supported by all of us. Political leaders need to come together and also need to engage with civil society.”⁵⁶

Citatet ovan leder oss in på nästa meningsskapande uttryck. Ashton menar att den politiska, inkluderande dialogen som skall leda landet framåt måste försöka diskutera de underliggande anledningarna till konflikten. Detta är intressant eftersom det visar på att konflikten och den ukrainska identiteten kanske är mer komplex än vad den på ytan verkar vara och antyder att det inte endast handlar om associationsavtalet, vilket i viss västerländsk media verkat vara anledningen till krisen. Hon öppnar helt enkelt, i sin berättelse, upp för en komplex värld, en komplex utveckling och en komplex ukrainsk framtid och identitet. Dock försöker hon inte själv i detta skriftliga narrativ att förklara och förstå vilka dessa eventuella historiska, komplexa anledningar är, utan hon lämnar det så här. Resten av berättelsen antyder helt enkelt att konflikten beror på det uppenbara som är möjligt att se framför ögonen, vilket upplevs som problematiskt.

Överlag sker mycket av det meningsskapande i Ashtons berättelse med ett identitetsskapande språk. I och med att Ashton manar till inkludering manar hon till en gemensam, nationell identitet, även om detta aldrig sägs explicit. Det mest explicita inlägg i berättelsen som tyder på detta är följande:

”We also think it’s very important to send a strong message about the territorial integrity and the unity and the independence of Ukraine. Everyone I’ve spoken to here recognises the importance of this country sticking together.”⁵⁷

Detta är ett av få inlägg i Ashtons berättelse om Ukraina som uttrycker något slags meningsskapande gällande konflikten och den historiska relationen mellan Ryssland och

⁵⁶ Catherine Ashton, 30 januari 2014. ”Remarks by EU High Representative Catherine Ashton at the press point with Foreign Minister Edgars Rinkēvičs during her visit to Latvia.” http://eeas.europa.eu/statements/docs/2014/140130_03_en.pdf, 2014-05-12

⁵⁷ Catherine Ashton, 25 februari 2013. ”Remarks by EU High Representative/Vice President Catherine Ashton at the end of her visit to Ukraine.” [http://europa.eu/rapid/press-release MEMO-14-133_en.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-133_en.htm), 2014-05-12

Ukraina. På ett implicit sätt fördömer hon det ryska agerandet att ta sig in på Krimhalvön och på så sätt försöka splittra landet och att hon, än en gång, önskar en enhetlig ukrainsk nation. Dock, med tanke på den komplexa historiska relationen mellan de två länderna och den kontinuerliga iblandningen i den ukrainska konflikten mellan november 2013 och mars 2014, nämns det annars förvånansvärt lite om relationen dem emellan. I hennes berättelse förmedlas en relation mellan de två länderna som högst handelsorienterad och av ekonomisk karaktär, medan alla historiska, kulturella och identitetsmässiga band inte har någon plats i Ashtons skriftliga narrativ om Ukraina. Ett av få exempel på inslag i berättelsen om relationen mellan dem är följande:

”We know and understand the strong trade links that have existed with Russia and the strong links that need to exist with Russia in the future. And that message needs to be widely understood.”⁵⁸

Ashton hintar här om att det finns en stark länk mellan de två länderna, men hon specificerar alltså inte vilka sorts länkar, utöver den handelsmässiga. Detta implicita, diplomatiska och politiskt korrekta språk Ashton använder sig av leder till en berättelse med stora tolkningsmöjligheter, vilket i sin tur också blir meningsskapande, vilket kommer att diskuteras mer i analysen.

3.2 Carl Bildts berättelse

Bildts narrativ om den ukrainska identiteten är en komplex sådan. I viss mån är den knuten till konfliktutvecklingen mellan den 21 november 2013 och 21 mars 2014 och är på så sätt bunden till de politiska och ekonomiska diskussioner som förekommit om Ukraina. Men även om den ekonomiska och politiska problematiken är grunden i hans berättelse, så stannar han inte där. Han försöker att lyfta blicken från det uppenbara och diskutera de mer underliggande orsakerna till den splittring som finns i landet. Därför blir det möjligt att i hans inlägg som är av mer ekonomisk och/eller politisk karaktär avläsa identitetskapande uttryck, även om dessa uttryck snarare främst porträtterar en syn på den framtida ukrainska identiteten istället för dagens, även om denna syn också förekommer.

Frekvensen av inlägg i hans berättelse är kontinuerligt hög, vilket är beroende av intensiteten i den ukrainska konflikten och som kräver att han i sin roll som utrikesminister kommenterar dessa händelser, vilket han som tidigare nämnts gör. Detta leder till en berättelse som är av

⁵⁸ Catherine Ashton, 25 februari 2014. ”Remarks by EU High Representative/Vice President Catherine Ashton at the end of her visit to Ukraine.” http://eeas.europa.eu/statements/docs/2014/140225_01_en.pdf, 2014-05-12

viss sammanfattade karaktär, men han försöker alltså att inte binda sin berättelse vid endast de aktuella händelserna och det är detta som är anmärkningsvärt i Bildts berättelse. Han lyfter blicken från det uppenbara och försöker, förutom att sammanfatta situationen, förklara den genom att applicera olika politiska, ekonomiska och samhällsvetenskapliga perspektiv på den ukrainska situationen. Han försöker att läsa mellan raderna och om detta synsätt även appliceras på hans berättelse får man en berättelse av djupt menings- och identitetsskapande karaktär, vilket närmre kommer att diskuteras senare.

Bildts berättelse är av tämligen litterär form, snarare än strikt politiskt, vilket även leder till en berättelse som intresserar och drar uppmärksamhet till sig. Den är fylld av både positiva och negativa känslouttryck och hans ställning i den ukrainska konflikten är tämligen lätt att avläsa, bland annat på grund av berättelsens form.

3.2.1 Berättelsens budskap

I Bildts berättelse om Ukraina är det möjligt att identifiera tre huvudbudskap.

- 1) Den ukrainska identiteten och nationen är splittrad och måste finna ett sätt att enas
- 2) Ett ukrainskt närmande mot den europeiska sfären och de grundläggande värderingar denna bygger på är eftersträvansvärt
- 3) För att nå en enad ukrainsk identitet bör nationen hantera sitt sovjetiska förflutna

Dessa tre budskap hör i berättelsen ihop, då det första är det mål som Bildt anser att nationen bör nå, medan de andra två budskapen är två olika vägar för att nå detta mål. Han menar alltså att nationen kan enas dels genom att göra upp med sitt sovjetiska förflutna och hur de skall förhålla sig till denna och dels genom att närma sig den Europeiska Unionens gemenskap, men att den splittrade nation och identitet som idag finns inte är hållbar. Budskapet om att den ukrainska nationen och identiteten är splittrad är ett budskap som förmedlas från berättelsens början till dess slut. Det manifesteras främst genom uppdelningen av den ukrainska befolkningen som pro-europeiska/pro-Maidan och pro-ryska, vilket uppenbart leder till en splittring i den gemensamma identiteten. Att han lyfter detta som den främsta splittringen i identiteten stärker hans förslag på vägar att gå för att nå ett enat land. Uppdelningen går tydligast att se i de inlägg i berättelsen som är av mer sammanfattande karaktär, exempelvis;

”Senast i går var det oroligt i Donetsk. En relativt stor pro-Maidan demonstration möttes av mycket aggressiva pro-ryska motdemonstrationer med våldsamma sammanstötningar som följd.”⁵⁹

⁵⁹ Carl Bildt, 6 mars 2014. ”Och nu till Narva.” <http://carlbildt.wordpress.com/2014/03/06/och-nu-till-narva>, 2014-05-11.

Det är alltså genom detta och liknande inlägg som det går att avläsa uppdelningen av den ukrainska befolkningen i minst två sidor och det är denna typ av uttalande som visar Bildts syn på dagens ukrainska identitet. I övrigt ligger fokus på den framtida ukrainska identiteten och vilka identitetsskapande egenskaper som bör inkluderas i denna.

Det är alltså tydligt att Bildt anser att dagens ukrainska befolkning är uppdelad i två och på grund av detta finns det två olika vägar han anser lämpliga för den ukrainska befolkningen att gå politiskt, ekonomiskt och identitetsmässigt – antingen en väg mot EU eller en mot Ryssland. Beroende på vilken väg befolkningen väljer att ta kommer denna spela roll för den ukrainska identiteten, då de grundvärderingar som följer med respektive val är bundna till att påverka den. Huvudsaken är att ett val görs och implementeras av ukrainarna.

”But let me stress it once again: It is a free choice. Contrary to what the Russian propaganda claims, EU is not forcing its policies upon its neighbors.”⁶⁰

Ukrainarna är alltså, enligt Bildt, fria att göra sitt val och han kommer att visa respekt även om de väljer den motsatta riktningen. Men huvudpoängen är att de tillsammans ska välja en riktning. Dock är det ingen hemlighet att Bildt önskar att se ett ukrainskt närmande mot den europeiska sfären och identitetsmarkerande värden han själv representerar. Det är även tydligt i berättelsen att om ukrainarna så bestämmer sig för ett närmande till den europeiska sfären så kommer den att med öppna armar välkomna dem. Den 6 december skrev Bildt följande;

”Vårt europeiska engagemang för Ukraina kommer alldeles självklart att fortsätta. Människorna på Maidan må känna sig förråda av sin ledning, men det är viktigt att de vet att vi aldrig kommer att vända dem och deras land ryggen.”⁶¹

Dock visar Bildt i sin berättelse ett flertal gånger en förståelse och respekt för den relation som finns mellan Ukraina och Ryssland och att den komplicerar den situation som Ukraina befunnit sig i sedan november 2013. Men det är uppenbart att han ändå anser att ett aktivt val mellan dem måste göras.

”Ett nära samarbete mellan Ukraina och Ryssland är såväl naturligt som bra. Det finns nära historiska, kulturella och mänskliga band mellan dessa bägge nationer.”⁶²

⁶⁰ Carl Bildt, debattartikel 27 december 2013. ”Ukraine deserves better.” <http://www.regeringen.se/sb/d/3213/a/231324>, 2014-05-02.

⁶¹ Carl Bildt, 6 december 2013. ”Lätt snö i Berlin.” <http://carlbildt.wordpress.com/2013/12/06/latt-sno-i-berlin/>, 2014-05-11

3.2.2 Identitetsskapande och meningsskapande uttryck

Det sista citatet i avsnittet ovan, om de nära historiska, kulturella och mänskliga band som finns mellan Ukraina och Ryssland, är ett exempel av många som visar på den identitetsskapande karaktären Bildts berättelse har. Genom att hävda att det finns sådana band mellan de två nationerna bidrar detta till att stärka hans uppdelning av den ukrainska identiteten i en pro-europeisk och en pro-rysk variant, samtidigt som han genom denna erkänner den pro-ryska gruppen och att deras önskan är förståelig. Det lyfter även blicken från de uppenbart ekonomiska och politiska problemen som kantar den ukrainska konflikten och erkänner att det finns andra, bakomliggande orsaker som kan spåras historiskt. Dock poängterar han ett flertal gånger att den påtryckning som Ryssland sysslar med för att knyta an sig Ukraina både identitetsmässigt och ekonomiskt är daterade medel som borde fördömas, även om detta främst är kritik riktat mot Ryssland och inte explicit mot den ukrainska, splittrade identiteten. Men han säger bland annat;

”Landet vänds bort från den modernisering som man så väl behöver, och risken ökar markant för att man med eller mot sin vilja glider in i ett satellit-liknande förhållande till Ryssland.”⁶³

Att benämna något som ”ett satellit-liknande förhållande” är en tydlig metafor för det förtryck som tidigare speglat relationen mellan de två nationerna och blir på så sätt ett meningsskapande uttryck för en önskan om att inte gå en liknande väg igen, varken politiskt eller identitetsmässigt. Genom att fördöma en sådan relation fungerar det identitets- och meningsskapande då det visar vilken sorts identitet och mentalitet Bildt inte önskar se den ukrainska befolkningen enas kring. Det blir även en historisk hänvisning till ett internationellt samfund som Bildt inte önskar se återuppstå, vilket fungerar meningsskapande för hans roll som en europeisk utrikesminister.

Förutom kritiken mot Ryssland finns det andra uttryck som fungerar menings- och identitetsskapande. Framför allt är det de två vägarna för att nå en enad identitet som fungerar så, men det finns även ett användande av diverse värdeladdade ord som bidrar. Som tidigare nämnts är Bildts berättelse fylld av både positiva och negativa känslor för tidsperiodens händelser och det är just uttrycket av dessa känslor som fungerar meningsskapande. Genom

⁶² Carl Bildt, 7 december 2013. ”Frihandel med både EU och Ryssland.” <http://carlbildt.wordpress.com/2013/12/07/frihandel-med-bade-eu-och-ryssland/>, 2014-05-10

⁶³ Carl Bildt, 20 december 2013. ”Fortfarande Ukraina i centrum.” <http://carlbildt.wordpress.com/2013/12/20/fortfarande-ukraina-i-centrum/>, 2014-05-09

att våga uttrycka sig och använda stora värdeord skapar han mening med sin berättelse. Ett exempel på detta är följande;

”Tankesmedjan ECFR har sammanfattat innehållet i dessa [lagförslag] med att de kriminaliserar det mesta av det som den demokratiska oppositionen i Ukraina gjort under de senaste två månaderna. Det handlar om massiva ingrepp i de demokratiska fri- och rättigheterna. Om det handlar om villkor för lånen från Moskva, eller regimens hökars försök att alldeles själva kväsa oppositionen, vet jag inte, men det är heller inte avgörande. Klart är att det handlar om ett massivt försök att under närmast kuppertade former vrida utvecklingen i Ukraina i närmast vitrysk riktning.”⁶⁴

Genom att använda uttryck som ”kuppertade former”, ”vitrysk riktning” och ”massiva ingrepp i de demokratiska fri- och rättigheterna” visar Bildt sina känslor för det inträffade samtidigt som de fördömer handlingarna och denna utveckling, vilket i sin tur fungerar identitetsskapande genom att inte önska att dessa värden ska inkluderas i den ukrainska identiteten. Det är alltså det språkval, både det implicita och explicita, som används som främst kan ses som meningsskapande, medan hans syn på den nuvarande och närmast framtida situationen är av identitetsskapande karaktär.

⁶⁴ Carl Bildt, 16 januari 2014. ”Ännu en svart dag i Kiev.” <http://carlbildt.wordpress.com/2014/01/16/annu-en-svart-dag-i-kyiv/>, 2014-05-12

4. Analys och diskussion

I denna del kommer Catherine Ashtons och Carl Bildts narrativ om den ukrainska identiteten att analyseras och fokus kommer att ligga på att besvara uppsatsens frågeställningar om hur den Europeiska Unionens syn på den ukrainska identiteten ser ut och vilka identitetsskapande markörer som används i denna beskrivning. Men fokus kommer även ligga på att analysera vilka meningsskapande uttryck, värdeord och begrepp som används för att uttrycka denna syn.

I studiet av de Ashtons och Bildts narrativ är det märkbart att de lyfter upp olika meningsskapande uttryck och att de talar om den ukrainska identiteten på olika sätt, men de är kompletterande då de representerar samma union. Alltså, att Bildt och Ashton tillsammans bildar den Europeiska Unionens narrativ som porträtterar *en* syn på den ukrainska identiteten, även om det förekommer skillnader mellan de bådas berättelser. Detta antagande stärks bland annat av att både Bildt och Ashton i sina berättelser hänvisar till att deras hållning i den ukrainska frågan är densamma som EU:s. Exempelvis säger Ashton vid ett tillfälle;

”As you know I have travelled three times in the last two months to Kyiv and this week, as I was engaged with the Iran talks, I was delighted that the three foreign ministers - Foreign Minister Fabius, Steinmeier and Sikorski - were willing to go to Kyiv on the behalf of myself and the European Union.”⁶⁵

Här hävdar Ashton att de utrikesministrar som besökt Kiev har gjort detta på uppdrag av och för EU, vilket stärker synen på narrativen som kompletterande och som även är en hänvisning till Lissabonfördragets artikel 32 som citerades i uppsatsens inledning.

4.1 Analys av och diskussion om Catherine Ashtons berättelse

Catherine Ashtons berättelse om Ukraina är starkt kopplad till den konflikt som blossat upp under hösten 2013 och våren 2014, varpå mycket av hennes berättelse består av sammanfattningar och kommentarer till de olika händelserna i konflikten. Detta blir problematiskt i denna studie som inte ämnar att binda sin förståelse för ämnet utifrån förståelsen av konflikten, vilket är en uppenbar risk i Ashtons berättelse. Denna uppsats mål är istället att undersöka de menings- och identitetsskapande uttrycken som visar på en

⁶⁵ Catherine Ashton, 21 februari 2014. ”Remarks by EU High Representative Catherine Ashton in reaction to the agreement signed between President of Ukraine Yanukovich and the opposition leaders.”
http://eeas.europa.eu/statements/docs/2014/140221_07_en.pdf, 2014-05-21

europaisk syn på den ukrainska identiteten, varpå det blir nödvändigt att lyfta blicken från det explicita och faktiska Ashton skriver i sin berättelse. Eftersom att det inte är konfliktens händelseutveckling som är intressant har fokus legat på att undersöka de nyanser och de värdeord som använts, vilka genom en systematisk analys bidrar till att förmedla en syn på den ukrainska identiteten. Att analysen har byggts på tolkningar av nyanser i språket kan leda till validitets- och reliabilitetsproblem, men då utgångspunkten i uppsatsen är av uttalad hermeneutisk karaktär anses tolkningens utformning godkänd.

Utöver att Ashtons berättelse formaliomässigt är bunden till konfliktutvecklingen är det av relevans att diskutera det språk hon använder. Hon använder sig av ett starkt diplomatiskt språk, vilket leder till en på ytan neutral hållning till ämnet. Detta går att koppla till det narrativa kriteriet om vinkling, vilket alltså inte är förekommande i hennes berättelse. Men det diplomatiska språket försvårar förekomsten av explicita uttryck för en syn på den ukrainska identiteten och bidrar ännu mer till att analysen bygger på tolkningar av nyanser i språket. Genom att formulera sig på detta sätt undviker hon att öppna för en ställning i frågan huruvida den ukrainska identiteten bygger på medborgerliga eller etniska drag, även om detta är urskiljbart vid en djupare studie av materialet.

Det är alltså trots dessa ovan nämnda hinder möjligt att avläsa Ashtons syn på den ukrainska identiteten. Som tidigare nämnts i redovisningskapitlet är det dock svårt att finna uttryck för en syn på den ukrainska identiteten och dess utformning idag, utan fokus i hennes berättelse ligger på att porträttera en syn på den ukrainska identitet hon i framtiden vill se. I och med att det är tydligt att hennes identitetsskapande uttryck strävar efter en viss sorts framtid identitet kan man genom detta avläsa vilken den ukrainska identiteten idag inte är. Eftersom att hon manar till inkludering av vissa värderingar och begrepp i den ukrainska identiteten är det möjligt att dra slutsatsen att dessa delar inte är del av dagens identitet. Dock gör hon inga uttryck för vad dagens identitet istället bygger på, men genom det kontinuerliga hänvisandet till vad hon önskar skall ingå i den ukrainska identiteten är det möjligt att dra slutsatsen att dagens identitet inte innehåller de identitetsskapande markörerna hon i sin berättelse lyfter fram.

Det första identitetsskapande uttrycket som visar på vilken framtida ukrainsk identitet hon vill ha, och som då inte är en del av den ukrainska identiteten idag, är uppmaningen till att anamma demokratiska värderingar. Exempel på dessa värderingar är respekt för yttrandefrihet, mänskliga rättigheter och tolerans och dessa ser hon alltså som

eftersträvansvärda i det ukrainska samhället och därmed identiteten. Att Ashton strävar efter dessa inslag i den ukrainska identiteten blir explicit i och med berättelsens koppling till konflikten, då mycket av berättelsen består av uppmaningar till att nå en politisk och demokratisk lösning av situationen och därmed få en framtid och identitet byggd på demokratiska värderingar. Det andra uttrycket som fungerar menings- och identitetsskapande i Ashtons berättelse är begreppet inkludering. Detta hör ihop med hennes budskap om att den ukrainska identiteten är och bör vara en gemensam, även om hon som sagts inte beskriver hur den idag ser ut. Begreppet kan ses som kontroversiellt i den ukrainska identitetsprocessen, då det finns en allmän medvetenhet kring den ukrainska identitetens splittrade och komplexa historia. Genom att därför lyfta begreppet inkludering och mana till att inkludera både nationella och regionala åsikter i den ukrainska identiteten blir det ett starkt ställningstagande. Det blir även ett fördömande av dagens situation där respekt inte visas för minoriteter och ett fördömande av de allt för stora geografiska skillnaderna i den ukrainska identiteten. Genom att frekvent använda sig av detta begrepp genom sin berättelse blir det en indikator på att dagens ukrainska identitet inte är av inkluderande karaktär, varpå det blir önskvärt att den framtida blir det.

I och med att Ashton inte explicit talar om den identitet som idag är den ukrainska blir det svårt att bedöma huruvida dagens identitet är av medborgerlig eller etnisk karaktär. Det är dock möjligt att påstå att hon önskar att se en identitet av främst medborgerlig och politisk karaktär. Teorin om den medborgerliga identiteten menar just att sådana politiska och demokratiska värden som Ashton i sin berättelse manar till ligger till grund för denna typ av identitet och det blir därför naturligt att klassa Ashtons syn på den ukrainska identiteten som medborgerlig. Visserligen finns det en antydning i hennes berättelse om att det finns geografiska skillnader i den ukrainska identiteten, men det finns ingen uppdelning av den ukrainska befolkningen i olika grupper av etnisk karaktär. Hon delar i sin berättelse till exempel inte upp den ukrainska befolkningen i pro-europeiska och pro-ryska ukrainare, vilket varit fallet i den mesta västerländska median, utan hon hänvisar kontinuerligt till hela den ukrainska befolkningen, vilket än mer tyder på att hennes syn är av medborgerlig, nations- och territoriellbunden karaktär. Det ligger alltså inte fokus på att diskutera etnicitetens aktuella eller framtida betydelse för den ukrainska identiteten i Ashtons berättelse. Faktumet att Ashton i sin berättelse som presenterats på EEAS's hemsida inte lyfter språkfrågan stärker denna åsikt, då det är allmänt erkänt att språkfrågan, som är en etnisk identitetsskapande markör, är kontroversiell i landet och att denna för många ukrainare ligger till grund för deras

identitet. Många av de så kallade pro-ryska ukrainarna använder just det ryska språket som en stark identitetsskapande markör, men genom att inte hänvisa till sådana markörer visar hon tydligt att den ukrainska identiteten bör, och eventuellt är, av medborgerlig karaktär.

Anmärkningsvärt i Ashtons berättelse är att Ryssland och relationen mellan de två länderna knappt är en del av det skriftliga narrativ om Ukraina och den ukrainska identiteten som ligger till grund för denna uppsats. Initialt förväntades denna relation ta stor del av berättelsen, men under undersökningens gång visade sig så inte vara fallet. Med tanke på den historiska relation, med både territoriella, kulturella och identitetsmässiga band, och den nutida relationen, där Ryssland varit en av aktörerna i konflikten som hon binder sin berättelse till, är det anmärkningsvärt hur berättelsen inte kan behandla detta. Inte ens frågan om det ryska språkets ställning i Ukraina, vilken är aktuell och starkt identitetsskapande, lyfts och frågan är om detta är ett medvetet val eller inte. Det är dock inte så att hon utelämnar endast den ryska historiska kopplingen, utan berättelsen består knappt av några historiska kopplingar alls, vilka hade kunnat bidra till att sätta dagens situation i kontext och på så sätt förklara den på ett ännu mer tillfredsställande sätt. Därför ses detta val som medvetet av Ashton, men att denna utelämnas i hennes berättelse ses som väldigt problematiskt då det försvårar förståelsen, och porträtteringen, av den ukrainska identiteten.

4.2 Analys av och diskussion om Carl Bildts berättelse

Bildts berättelse om Ukraina och den ukrainska identiteten en berättelse som inte endast tar fasta på det som han ser hända framför ögonen på honom, utan han försöker kontinuerligt att lyfta blicken och koppla de aktuella händelserna och synen på dem till diverse politiska och historiska perspektiv. Hans berättelse är både bunden och obunden till den ukrainska konfliktutvecklingen mellan november 2013 och mars 2014, men det narrativa kriteriet om temporalitet är likväl närvarande i hans berättelse, då berättelsen ändå har sin grund i händelseutvecklingen och det finns en tydlig början, mitt och slut. I och med att Bildt själv lyfter blicken från konflikten är det möjligt att avläsa menings- och identitetsskapande uttryck på ett relativt explicit sätt och analysen blir inte lika bunden till tolkningar av nyanser i språket. Att språket säger sitt beror bland annat på att det diplomatiska språk som ofta kännetecknar en utrikesminister inte är lika närvarande i Bildts berättelse. Detta kan visserligen bero på faktumet att mycket av det material som undersöks i hans fall är hämtat från hans blogg, vilket kan ses som ett lite mer friare forum. Men uppfattningen i denna uppsats är att användandet av det lite mer diplomatiskt kontroversiella språket är ett personligt

val gjort av Bildt och att det är ett val som bidrar till att hans syn på den ukrainska identiteten blir tämligen explicit.

Bildt har en syn på dagens ukrainska identitet som splittrad och det är tydligt att han önskar se att den blir mer enhetlig än vad den idag är, vilket är berättelsens narrativa tema. Den ukrainska identiteten är, enligt Bildt, uppdelad i två; en pro-europeisk och en pro-rysk. Vilka andra delar som ingår i den nuvarande ukrainska identiteten kommenteras inte, utan detta är den benämning han ger. Mycket fokus ligger på den framtida identiteten och många av de identitetsskapande uttrycken han använder sig av behandlar just den framtida och inte den aktuella. Detta blir en aning problematiskt, men inte lika problematiskt som i Ashtons fall, då det trots fokus på framtiden finns ett fåtal beskrivningar av den nutida och historiska ukrainska identiteten i hans berättelse. Den nutida ukrainska identiteten bygger i Bildts berättelse alltså på en uppdelning mellan pro-europeiska och pro-ryska och i beteckningen av dessa anar identitetsskapande markörer så som språk, kultur och historia. Bildts åsikt är att befolkningens skilda syn på dessa frågor är det som ligger till grund för den splittrade identiteten. Därför är slutsatsen att Bildts syn på dagens ukrainska identitet är en identitet av etnisk karaktär. Bildt delar upp den ukrainska befolkningen i två skilda kulturella, språkliga och historiska sfärer, nämligen den europeiska och/eller den ryska, vilket är ett av de tydligaste sättet att skildra och skapa etniska identiteter på, där ”vi” och ”dem” blir tydliga. Dock är det samtidigt möjligt att hävda att Bildt anser sig vilja se en ukrainsk identitet i framtiden som är mer byggd på medborgerliga identitetsskapande markörer. I och med att han kontinuerligt hänvisar till de demokratiska grundvärderingar som EU står för och eftersom han önskar att se ett närmande, både politiskt och kulturellt, är detta en slutsats som är möjlig att dra. De demokratiska värderingarna han vill inkludera i den framtida ukrainska identiteten är bland annat yttrandefrihet, tolerans och jämlikhet, vilka är typiska drag för en medborgerlig identitet.

Att Bildt har två olika syner på en och samma identitet kan tyckas problematiskt, men så är inte fallet då det är tydligt att de två olika synerna är tidsbundna i en nutid och en önskvärd framtid. Uppsatsens åsikt är att Bildt själv menar att dagens identitet, vilken alltså bygger på etniska drag, inte är en identitet som är hållbar och att det är en av många anledningar till dagens konfliktartade situation. Därför försöker han att mana till en identitet av mer medborgerlig karaktär, dels för att råda bot på dagens situation men även för att nå den identitetsmässiga enigheten, vilken han anser vara viktig att nå. De etniska dragen är, enligt

honom, allt för skilda för att fungera tillsammans och det enda sättet att kunna nå enighet är att nå denna kring grundläggande värderingar och åsikter och koppla bort andra mer komplicerade faktorer, så som de etniska. Det är just därför de två vägarna för att nå denna enighet är antingen ett närmande mot Europa eller ett närmande mot Ryssland, där stegen mot Europa innebär en mer medborgerlig identitet, medan ett steg mot Ryssland innebär en mer övervägande etnisk identitet. Men oavsett vilken väg ukrainarna väljer så uppger sig Bildt respektera och acceptera detta, även om han själv önskar se en mer medborgerlig identitet. Tydligt är dock att han inte förhåller sig narrativt neutral i frågan.

Att Bildt inte är neutral i ämnet märks bland annat på grund av det diplomatiskt kontroversiella och värdeladdade språk han använder sig av. I redovisningskapitlet presenterades exempelvis metaforen ”satellit-liknande förhållande” om den ukrainska och ryska relationen. Ett annat exempel på ett värdeladdat språk, som dock är kontextuellt bunden, är påståendet att Ryssland ”försöker vrida utvecklingen i Ukraina i närmast vitrysk riktning”. Användandet av dessa och liknande begrepp tyder på en tydlig agenda i hans berättelse och att han berättar sin berättelse ifrån ett visst perspektiv, nämligen de pro-europeiska ukrainarnas perspektiv. Huruvida detta är ett problem eller inte beror på betraktaren, då det är tämligen naturligt att Bildt som europeisk representant stödjer de som önskar att enas tillsammans med honom. Att han kontinuerligt använder sig av negativt laddade ord om relationen mellan Ryssland och Ukraina blir det än mer uppenbart att han önskar ett ukrainskt närmande till den europeiska sfären, då den egna sidan beskrivs med mer positiva värdeord, eventuellt med förhoppningen om att detta ska leda till en ökad opinion för den europeiska vägen.

4.3 Vilken är den Europeiska Unionens syn på den ukrainska identiteten? Är den av medborgerlig eller etnisk karaktär?

Som tydliggjordes i inledningen till analyskapitlet anses Bildts och Ashtons berättelser kompletterande och att de tillsammans bildar den Europeiska Unionens syn på den ukrainska identiteten. Dock är det tydligt, både i studiet av materialet och i uppsatsen, att de stundtals skiljer sig åt i sina berättelser. Skillnaderna ligger främst i hur de uttrycker sig, hur explicita de är i sin syn och hur mycket vikt de lägger vid att definiera dagens ukrainska identitet. Men även vilka delar och delberättelser de använder för att uttrycka och understödja sin syn på den ukrainska identiteten skiljer sig. Det kan därför också tyckas vara så att synen på den ukrainska identiteten inte är enhetlig, men denna uppsats åsikt är att den i största mån är det. För trots de skillnader som finns mellan dem är den röda tråden och huvudbudskapet det

samma. Det hade dock varit möjligt att fokusera på skillnaderna i deras berättelse, men då hade uppsatsen gått i en annan riktning än den är ämnad att göra, nämligen in i en diskussion om den övernationella utrikesrepresentantens representativitet i kontrast till de övriga europeiska utrikesministrarna och/eller EU:s Gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik och dess varande. Men då detta inte är inom ramen för uppsatsens syfte är detta förslag för vidare forskning.

Både Ashton och Bildt har fokus på att beskriva vilken sorts ukrainsk identitet de i framtiden vill se. Båda hävdar att denna bör vara av medborgerlig karaktär och därför ses detta som den gemensamma syn som den Europeiska unionen har på den ukrainska identiteten i det skriftliga material som ligger till grund för denna undersökning. Att den ses som en medborgerlig identitet är främst på grund av uppmanandet till att inkludera diverse demokratiska värden så som frihet, jämlikhet, tolerans, mänskliga rättigheter och liknande i deras väg framåt. Om det politiska systemet fungerar på ett sådant sätt kommer detta av sig själv leda till identitetsskapande delar för den ukrainska, nationella identiteten. Enligt teorin om medborgerlig identitet är sådana värden fundamentala för att bygga identiteten och inkluderandet av dessa värden skapar en stark koppling mellan stat och individ. Bildt och Ashton strävar alltså efter en inkluderande medborgerlig identitet, knuten till medborgarskapet, precis som i det franska medborgarskapsbegreppet *la citoyenneté* som lägger grunden för den franska identiteten, och som är en identitetssyn som blir allt vanligare i Europa.

Den europeiska synen på den framtida ukrainska identiteten är alltså representerad i både Bildts och Ashtons berättelser om Ukraina, skillnaderna i synen ligger på dagens ukrainska identitet. Där ligger den övergripande skillnaden mellan dem egentligen i hur uttalad denna syn är. Bildt nuddar, i kontrast till Ashton, vid den och varför hon väljer att inte göra det kan tyckas svårt att förstå. Det upplevs dock som ett medvetet val från hennes sida, då det genom hela berättelsen, trots dess temporala stadier, ligger fokus på att tala meningsskapande om framtiden. Det finns ingen antydning till en historisk koppling heller, vilket även det bidrar till slutsatsen om att bristen på uttryck för dagens ukrainska identitet är ett medvetet val i hennes fall. Dock är det, som tidigare nämnts, möjligt att se en indirekt syn på den ukrainska identiteten i hennes berättelse genom utelämnandet av den och manandet till vissa värden. När hon manar till att den framtida ukrainska identiteten skall innehålla exempelvis respekt för minoriteter är det möjligt att se det som en indirekt indikator på att hon inte anser att dagens

identitet gör det. På så sätt kan synen på den framtida identiteten bli en avspegling av hur dagens identitet inte ser ut, även om detta inte går att säkerställa i hennes fall.

5. Slutsatser

Denna uppsats syftade till att undersöka den Europeiska Unionens syn på den ukrainska identiteten och huruvida denna grundas på etnicitet eller medborgarskapet. Detta syfte har, som redovisningen och analysen visar, delvis nåtts. Anledningen till att syftet endast delvis nåtts är på grund av en avsaknad av konkreta uttryck för en syn på dagens ukrainska identitet i framför allt den övernationella versionen av narrativet, alltså Catherine Ashtons berättelse. Dock har det varit möjligt att avläsa en syn på den framtida identiteten. Men gällande den aktuella har en, vad som verkar vara, systematisk utelämnning av uttryck för denna uteslutits, medan fokus alltså legat på att tala meningsskapande om den framtida ukrainska identiteten. Detta har problematiserats i analysen och den slutsats som dragits är att det genom hennes fokus på den framtida identiteten går att avläsa en indirekt syn på dagens identitet, då hon manar till inkludering av vissa värden som fundamentala för framtiden, vilket kan tolkas som att dessa idag inte är en del av identiteten. Hade uppsatsen haft ett större tidsangrepp hade material som framförts i andra kanaler och i andra former än det skriftliga från EEAS's sida kunnat inkluderas i studien och möjligheten finns att det i dessa material skulle kunna finnas mer konkreta uttryck för en syn på dagens ukrainska identitet. I det nationella narrativet, berättat av Carl Bildt, har det dock varit möjligt att se uttryck för hans syn på dagens ukrainska identiteten och denna har framför allt varit att den ukrainska identiteten och nationen är splittrad på grund av etnicitet och kultur, varpå denna typ av identitet inte på ett explicit sätt uppmuntras.

Då materialet i viss mån har fått styra undersökningen har uppsatsen främst kommit att behandla den framtida ukrainska identiteten och det är i denna syn det har varit möjligt att urskilja meningsskapande uttryck, värdeord och begrepp som använts. Dessa har varit knutna till teorin om den medborgerliga identiteten och framför allt bestått av traditionellt politiska värden så som demokrati, yttrandefrihet, respekt för mänskliga rättigheter, tolerans och jämlikhet och det är dessa som ligger till grund för den framtida ukrainska identitet den Europeiska Unionen vill se. Synen på den ukrainska identiteten är alltså att den borde vara av medborgerlig karaktär. Att den EU önskar att se dessa, och andra likvärdiga, värdeord vara en del av den ukrainska identiteten beror högst troligen på deras uttalade önskan om att Ukraina ska knytas närmre dem både politiskt, ekonomiskt och kulturellt, varpå det blir naturligt att

uppmuntra till de värderingar som de själva uppger sig representera och stå för i egenskap av utrikesministrar i unionen.

Det ses dock som problematiskt att den Europeiska Unionens högst uppsatte utrikespolitiska representant, tillsammans med en nationell representant, ägnar så pass lite utrymme som de gör i sina berättelser om Ukraina åt den identitetsmässiga och kulturella aspekten av den konflikt som pågått i landet mellan november 2013 och mars 2014. Det kan tyckas ignorant att utelämna sådana faktorer när man försöker att förklara en konflikt av sådan komplex karaktär där det är uppenbart att dessa faktorer spelar en roll i nationen, både historiskt och nu. Detta leder till en önskan om att i framtiden fortsätta att studera en liknande problematik, men applicerat på ett annat fall. Detta för att undersöka hur EU talar om andra nationers identiteter och kultur, främst de nationer som knutits närmre unionen genom dess grannskapspolitik. Är det möjligen så att EU:s narrativ om andra nationer tenderar att släta ut de etniska identitetsskapande markörerna till fördel för att lägga fokus på den medborgerliga identitet det europeiska projektet försöker bygga fram? Det är ett förslag på vidare forskning.

6. Bibliografi

Böcker

Delanty, Gerard. Europa: idé, identitet, verklighet. Daidalos, Göteborg, 1997.

Johansson, Anna. Narrativ teori och metod: med livsberättelsen i fokus. Lund: Studentlitteratur, 2005.

Joireman, Sandra F., Nationalism and Political Identity. London: Continuum, 2003.

Lissabonfördraget: konsoliderad version av EU:s fördrag. 1. uppl. Stockholm: SNS förlag, 2008.

Creswell, John W. Qualitative inquiry and research design: choosing among five approaches. 3., [updated] ed. Thousand Oaks: SAGE Publications, 2013.

Kapitel eller delar av en bok

Bergström, Göran & Boréus, Kristina. "Samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys" i Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys, Bergström, Göran & Boréus, Kristina, 13-48, Studentlitteratur, Lund, 2012

Grossman, Michael. "Ethnicity and National Identity Externalized: Impact of Identity on Foreign Policy in Post-Soviet Ukraine" i The politics of ethnicity and national identity, Saha, Santosh C., 29-51. New York: Peter Lang, 2007.

Nordström, Anders och Søvik, Margerethe B. "Ukraina: stat och nation i förändring" i Det nya Östeuropa: stat och nation i förändring, Björklund, Fredrika & Rodin, Johnny (red), 133-162. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur, 2009.

Petersson, Bo & Robertsson, Alexa. "Inledning" i Identitetsstudier i praktiken, Petersson, Bo och Robertsson, Alexa, 4-10. 1. uppl. Malmö: Liber ekonomi, 2003.

Petersson, Bo, "Intervjubaserade studier av kollektiva identiteter" i Identitetsstudier i praktiken, Petersson, Bo och Robertsson, Alexa, 35-52. 1. uppl. Malmö: Liber ekonomi, 2003.

Robertson, Alexa. "Narrativ analys, medietexter och identitetsforskning" i Identitetsstudier i praktiken, Petersson, Bo och Robertsson, Alexa, 90-108. 1. uppl. Malmö: Liber ekonomi, 2003.

Robertson, Alexa. "Narrativanalys" i Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys, Bergström, Göran & Boréus, Kristina, 219-262, Studentlitteratur, Lund, 2012

Wagnsson, Charlotte. "Fienden mitt ibland oss. Att studera "den andre" i rysk folkopinion" i Identitetsstudier i praktiken, Petersson, Bo och Robertsson, Alexa, 70-89. 1. uppl. Malmö: Liber ekonomi, 2003.

Artiklar

Smith, Anthony D. National identity and the idea of European unity i International affairs. London (1992): 55-76

Internetlänkar

Carl Bildts blogg *Alla dessa dagar – En utrikesministers vardag och verklighet*:
<http://carlbildt.wordpress.com/>

Carl Bildt, 6 december 2013. ”Lätt snö i Berlin.”
<http://carlbildt.wordpress.com/2013/12/06/latt-sno-i-berlin/>, 2014-05-11

Carl Bildt, 7 december 2013. ”Frihandel med både EU och Ryssland.”
<http://carlbildt.wordpress.com/2013/12/07/frihandel-med-bade-eu-och-ryssland/>, 2014-05-10

Carl Bildt, 20 december 2013. ”Fortfarande Ukraina i centrum.”
<http://carlbildt.wordpress.com/2013/12/20/fortfarande-ukraina-i-centrum/>, 2014-05-09

Carl Bildt, debattartikel 27 december 2013. ”Ukraine deserves better.”
<http://www.regeringen.se/sb/d/3213/a/231324>, 2014-05-02

Carl Bildt, 16 januari 2014. ”Ännu en svart dag i Kiev.”
<http://carlbildt.wordpress.com/2014/01/16/annu-en-svart-dag-i-kiev/>, 2014-05-12

Carl Bildt, 6 mars 2014. ”Och nu till Narva.” <http://carlbildt.wordpress.com/2014/03/06/och-nu-till-narva>, 2014-05-11

European External Action Service's hemsida, där Ashtons uttalanden hämtats:
http://eeas.europa.eu/statements/hr/index_en.htm och
http://eeas.europa.eu/ashton/speeches/index_en.htm

Catherine Ashton, 17 januari 2014. ”Statement by EU High Representative Catherine Ashton on developments in the Ukrainian Parliament.”
http://eeas.europa.eu/statements/docs/2014/140117_01_en.pdf, 2014-05-13

Catherine Ashton, 22 januari 2014. ”Statement – by EU High Representative Catherine Ashton on violence and reported deaths of protesters in Kyiv.”
http://eeas.europa.eu/statements/docs/2014/140122_01_en.pdf, 2014-05-08

Catherine Ashton, 29 januari 2014. ”Remarks by EU High Representative Catherine Ashton during her visit to Ukraine.” http://eeas.europa.eu/statements/docs/2014/140129_01_en.pdf, 2014-05-12

Catherine Ashton, 30 januari 2014. ”Remarks by EU High Representative Catherine Ashton at the press point with Foreign Minister Edgars Rinkēvičs during her visit to Latvia.”
http://eeas.europa.eu/statements/docs/2014/140130_03_en.pdf, 2014-05-12

Catherine Ashton, 20 februari 2014. ”Remarks by EU High Representative Catherine Ashton following the extraordinary Foreign Affairs Council on Ukraine.”
http://eeas.europa.eu/statements/docs/2014/140220_03_en.pdf, 2014-05-06

Catherine Ashton, 21 februari 2014. ”Remarks by EU High Representative Catherine Ashton in reaction to the agreement signed between President of Ukraine Yanukovich and the opposition leaders following the extraordinary Foreign Affairs Council on Ukraine.”
http://eeas.europa.eu/statements/docs/2014/140221_07_en.pdf, 2014-05-06

Catherine Ashton, 21 februari 2014. "Remarks by EU High Representative Catherine Ashton in reaction to the agreement signed between President of Ukraine Yanukovych and the opposition leaders." http://eeas.europa.eu/statements/docs/2014/140221_07_en.pdf, 2014-05-21

Catherine Ashton, 25 februari 2013. "Remarks by EU High Representative/Vice President Catherine Ashton at the end of her visit to Ukraine,." [http://europa.eu/rapid/press-release MEMO-14-133_en.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-133_en.htm), 2014-05-12

Catherine Ashton, 3 mars 2014. "Remarks by EU High Representative Catherine Ashton following the extraordinary Foreign Affairs Council on Ukraine." http://www.eeas.europa.eu/statements/docs/2014/140303_02_en.pdf, 2014-05-12